

17.5.2018

Ympäristöministeriön toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2018-2023

Suomen perustuslain (731/1999) 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Julkisen vallan on aktiivisesti omilla toimillaan turvattava, ja toisaalta oltava estämättä, että tasa-arvo ja yhdenvertaisuus toteutuvat yhteiskunnassa mahdollisimman täysimääräisesti. Tasa-arvolain (609/1986) 4 §:n mukaan viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä luoda ja vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan naisten ja miesten tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa. Yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 5 §:n mukaan viranomaisen velvollisuutena on edistää yhdenvertaisuutta arvioimalla eritoten yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava viranomaisen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia. Viranomaisella on oltava suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Lisäksi ministeriön toimintaa ohjaa pääministeri Sipilän hallituksen [tasa-arvo-ohjelma](#) vuosille 2016–2019.

Lainsäädännön edellyttämät tasa-arvosuunnitelma ja yhdenvertaisuussuunnitelma on yhdistetty yhdeksi asiakirjaksi vuosille 2018–2023. Suunnitelman määrittellen yleisellä tasolla ne tavoitteet, toimenpiteet ja vastuut, joilla ympäristöministeriö edistää toiminnallista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta viranomaistoiminnassaan. Tarkoituksena on vakiinnuttaa sellaiset hallinto- ja toimintatavat, joilla varmistetaan yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen asioiden valmistelussa ja päätöksenteossa ympäristöministeriön hallinnonalalla. Suunnitelma käsittelee toiminnallista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, eli tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta liittyen ministeriön avaintoimintoihin ja palveluihin. Ympäristöministeriön henkilöstöpoliittinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on laadittu erikseen.

Sukupuoli- ja yhdenvertaisuusnäkökulmien huomioon ottaminen parantaa valmistelutyön ja päätöksenteon laatua sekä lisää parhaimmillaan toimenpiteiden tehokkuutta. Yhdenvertaisuuden ja sukupuolten välisen tasa-arvon edistämisen vastuu on jokaisella viranomaisella ja yksittäisellä viranhaltijalla. Organisaation johto on vastuussa toimintatapojen muuttamisesta ja toimintarakenteiden kehittämisestä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvonäkökulman huomioon ottaviksi. Suunnitelman toteuttamista koordinoi ja seuraa ympäristöministeriön toiminnallinen tasa-arvotyöryhmä. Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen toteutuksessa käytetään tukena muun muassa [sukupuolisilmälasisit](#) -verkkosivujen sekä [Sukupuolisilmälasisit käytössä](#) -käsikirjan (STM:n julkaisu 2009:13) ohjeita.

Suunnitelman tueksi laadittiin nykytilan arvio (liite 1), jossa pyrittiin tunnistamaan ympäristöministeriön politiikka-alan keskeisiä tasa-arvo- sekä yhdenvertaisuusrapintoja ja haasteita. Kartoitusta tehtiin erillisellä kyselyllä, jossa osastoja ja tulosalueita pyydettiin arvioimaan tulevien vuosien keskeistä suunniteltua toimintaa myös tasa-arvon ja ihmisten yhdenvertaisuuden kannalta. Suunnitelman valmistelussa on vahvasti pyritty osallistamaan ja sitouttamaan talon väki johtoa myöten siten, että suunnitelmaa on valmisteltu ja käsitelty eri osastojen edustajista koostuvassa toiminnallisessa tasa-arvotyöryhmässä, osastojen ja tulosalueiden johtoryhmissä ja hyväksytty virkamiesjohtoryhmässä.

Yhdenvertaisuuden ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen edistämisen tavoitteet, toimenpiteet ja vastuut

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuut
<p>Tehdään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyötä sekä toteutetaan ja seurataan hallituksen tasa-arvo-ohjelmaa (ks. luku 7, sivut 8-9).</p> <p>Tuetaan suunnitelmallisesti toiminnallisen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistä.</p>	<p>Varmistetaan toiminnallisen tasa-arvotyöryhmän työskentelymahdollisuudet: YM asettaa toiminnallisen tasa-arvotyöryhmän, varaa toimintaan riittävästi resursseja ja varmistaa, että työryhmällä ja sen jäsenillä on vahva mandaatti toimia. Työryhmään valitaan jokaisen osaston edustus, tasaisesti miehiä ja naisia. Työryhmä asetetaan riittävän pitkäksi toimikaudeksi.</p> <p>YM selvittää politiikka-alan keskeiset tasa-arvo- ja yhdenvertaisuushaasteet. Osastot ja yksiköt pyrkivät tunnistamaan toiminnan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymyksiä ja toteuttavat niihin liittyviä edistämistoimenpiteitä.</p> <p>Jatketaan aktiivisesti valtavirtaistamisen yhteistä kehittämistä muun muassa toiminnallisten tasa-arvotyöryhmien verkostossa sekä hallituksen tasa-arvo-ohjelman seurantaryhmässä.</p> <p>Varmistetaan, että hallinnonalalla tuotetaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmasta tietoa ja että sitä käytetään valmistelun ja päätöksenteon pohjana.</p> <p>Seurataan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman toteutumista. Toiminnallinen tasa-arvotyöryhmä tukee asiantuntijoita tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymyksissä, järjestää koulutuksia sekä suunnittelee tarkemmin valtavirtaistamisen toteuttamista YM:ssä. Myös tasa-arvotyöryhmälle järjestetään koulutusta.</p> <p>Tasa-arvon valtavirtaistamista käsitellään osana uusien viranhaltijoiden perehdyttämiskoulutusta ja myös laajemmin koko henkilöstö- ja johtamiskoulutuksen osana sekä henkilöstötilaisuuksissa.</p> <p>YM:n työryhmien kokoonpanoissa huolehditaan mahdollisimman täysimääräisesti, että nais- ja miesjäsenien edustuksen välillä on tasapaino. Työryhmiin, joihin ministeriö osallistuu, ehdotetaan pääsääntöisesti aina sekä nais- että miesjäseniä.</p> <p>YM:n tilaisuuksien järjestämisessä huomioidaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulma, eritoten koskien tiedottamista ja tilaisuuksien esteettömyyttä.</p>	<p>Johto, tasa-arvotyöryhmä, osastot, yksiköt.</p>

<p>Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointeja tehdään laajemmin säädöshankkeissa. Hallituksen esitysten laatimisohteet (HELO) ja niitä tukevat vaikutusarviointien laatimisohteet (OM) edellyttävät, että lainvalmisteluhankkeissa arvioidaan lain mahdolliset sukupuolivaikutukset sekä mahdollisuus edistää toimeenpanossa sukupuolten tasa-arvon toteutumista.</p>	<p>Sukupuoli- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnin (suvaus) tarve selvitetään kaikissa säädöshankkeissa ja arviointi sisällytetään niihin lakihankkeisiin, joilla on arvioitu olevan sukupuoli- ja yhdenvertaisuusvaikutuksia.</p> <p>EU-säädösehdotusten yhdenvertaisuus- ja sukupuolivaikutusten arvioinnin tarve selvitetään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.</p> <p>Yhdenvertaisuus- ja sukupuolivaikutusten arviointi sisällytetään laajemmin osaksi säädösvalmistelun ja vaikutusarviointien kehittämisen kokonaisuutta. Osallistavia käytäntöjä käytetään systemaattisesti asioiden valmistelussa. Huomioidaan kansainvälisten sopimusten tuomat velvoitteet yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi (esimerkiksi YK:n vammaisyleissopimus: sopimuksen sopimuspuolet katsovat, että vammaisilla henkilöillä on mahdollisuus osallistua aktiivisesti päätöksentekoprosesseihin, jotka koskevat politiikkaa ja ohjelmia, mukaan lukien sellaiset, jotka suoraan koskevat heitä itseään).</p> <p>Koulutuksen avulla tuetaan säädösvalmistelijoiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia koskevaa osaamista.</p>	<p>Vastuuesittelijä sekä hänen esimiehensä sekä toimeenpanoon ja seurantaan osallistuvat tahot, eritoten säädösvalmistelun ohjausryhmä ja tasa-arvotyöryhmä.</p>
<p>Keskeisiin yhteiskunnallisiin ja hallinnollisiin uudistuksiin valtavirtaistetaan yhdenvertaisuus- ja sukupuolinäkökulma nykyistä laajemmin: reformit, kärkihankkeet, muut hankkeet ja ohjelmat.</p>	<p>Keskeisten ja merkittävien strategioiden, ohjelmien ja hankkeiden suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin tulee sisältää laajemmin myös yhdenvertaisuus- ja sukupuolinäkökulma. Tasa-arvotyöryhmä on ottanut tarkasteluun osastojen ehdottamia keskeisiä kokonaisuuksia: asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma (AUNE-ohjelma), ilmasto- ja ympäristöpolitiikan suunnitelma KAISU ja Metsähallituksen luontopalvelut (saatavuus, esteettömyys ja saamelaiden asema) sekä valtion asuntopolitiikka ja -rahoitus. Tarkemmin kyseisistä hankkeista nykytilan arvioinnissa (liite 1).</p> <p>Huomioidaan kansainvälisten sopimusten tuomat velvoitteet yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi.</p> <p>Ministeriön rahoittamissa tutkimuksissa ja hankkeissa tunnistetaan ja huomioidaan sukupuoli- ja yhdenvertaisuusnäkökulma nykyistä laajemmin, eritoten hankkeiden tavoitteiden määrittelyssä. Tarvittaessa toteutetaan myös perusteellisempia sukupuolivaikutusten arviointeja, joiden tulokset sisällytetään osaksi hankkeen toteutusta ja loppuarviointia.</p> <p>Koulutuksen avulla tuetaan hankkeiden vetäjien ja asiantuntijoiden tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia koskevaa osaamista.</p>	<p>Hankkeen tai ohjelman vastuuvalmistelija ja muut hanketyöhön osallistuvat virkamiehet sekä heidän esimiehensä, tasa-arvotyöryhmä.</p>

<p>Kaikessa alaisen hallinnon ohjaamistoiminnassa huomioidaan yhdenvertaisuus ja tasa-arvo jatkossakin. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvonäkökulmat tulee soveltuvin osin esittää myös ohjaukseen liittyvissä asiakirjoissa.</p> <p>Toiminnan ja talouden suunnittelussa nostetaan painokkaammin esille tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulma. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvonäkökulmat tulee soveltuvin osin ilmetä toiminnan suunnitteluun liittyvissä asiakirjoissa.</p> <p>VM:n talousarvioehdotuksen laatimismääräyksessä ministeriötä edellytetään kirjaamaan pääluokkaperusteluihin yhteenvetotarkastelu sukupuolivaikutuksiltaan merkittävästä talousarvioesitykseen liittyvästä toiminnasta.</p>	<p>Kehittämishankkeita ja asiakaspalvelun kehittämistä ohjatesa jatketaan sen korostamista, että toimissa on otettava huomioon myös muu kuin digitaalisen palvelun mahdollisuus niiden ihmisten vuoksi, jotka varallisuuden, osaamisen, iän, vamman, tms. syyn vuoksi eivät sellaista pysty käyttämään. Asiakkaita palvelemaan muutoinkin yhdenvertaisesti ja asiakaslähtöisesti ratkaisuja etsien.</p> <p>Tunnistetaan edelleen alueellista yhdenvertaisuutta koskevia rajapintoja, joilla on merkitystä aluehallinnon ohjauksessa. Esimerkiksi suunnattaessa kehittämisresursseja tulee erikseen tarkastella asiaa myös alueellisen jakauman näkökulmasta, vaikka se ei ole ensisijainen jakokriteeri. Resursseja pyritään kohdentamaan jatkossakin useammalle alueelle, eri puolille Suomea.</p> <p>Sukupuolinäkökulma sisällytetään ministeriön kehys- sekä talousarvioehdotuksen valmisteluun VM:n ohjeiden mukaisesti.</p> <p>Ministeriön osastot ja muut alaista hallintoa ohjaavat yksiköt edellyttävät tulosohjattavilta tahoilta toiminnallisten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustavoitteiden asettamista yhdenvertaisuuden ja sukupuolten välisen tasa-arvon tavoitteelliseksi ja suunnitelmalliseksi edistämiseksi (esim. toiminnallista tasa-arvosuunnitelmaa). Valtavirtaistamiseen liittyvien tavoitteiden toteutumista seurataan soveltuvin osin ministeriön tilinpäätös- ja toimintakertomuksessa ja ministeriön toimintakertomuskannanotoissa.</p>	<p>HAKA, johto, osastot, yksiköt.</p>
<p>Yhdenvertaisuuden ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista jatketaan ministeriön kansainvälisessä toiminnassa. Ympäristöministeriö tukee vahvasti UM:n vetovastuulla olevaa tasa-arvotyötä.</p>	<p>Ympäristöministeriö edistää kansainvälisessä yhteistyössä ja EU:ssa yhdenvertaisuutta ja sukupuolten välistä tasa-arvoa. Lähtökohtana on esitellä Suomea yhdenvertaisena ja tasa-arvoisena maana, jossa jokaisella ihmisellä on esimerkiksi sukupuolesta riippumatta samat oikeudet ja mahdollisuudet. YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 -tavoitteiden toteutamisessa otetaan huomioon sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen sekä sukupuolten tasa-arvoa koskevan erillistavoitteen kirjaukset.</p>	<p>KVE, johto, osastot, yksiköt</p>

	<p>EU:n perussopimuksen mukaan EU toteuttaa sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista kaikessa toiminnassaan. Tämä periaate huomioidaan myös ympäristöministeriön EU:hun liittyvässä toiminnassa.</p>	
<p>Ministeriössä tehtävä valtavirtaistamistyö tehdään paremmin tunnetuksi. Ympäristöministeriössä jatketaan yhdenvertaisuuden huomioivaa ja sukupuolisensitiivistä viestintää.</p> <p>Ministeriön verkkopalveluita kehitetään jatkuvasti saavutettavammiksi ja esteettömämmiksi.</p>	<p>Tasa-arvon edistämistyöstä viestitään sekä sisäisessä että ulkoisessa viestinnässä. Ympäristöministeriön viestinnässä tiedostetaan sukupuoli- ja yhdenvertaisuusnäkökulma: teksteissä ja kuvissa tunnistetaan sukupuolten väliset mahdolliset erot ja tehdään niiden merkitys näkyväksi. Viestinnässä huomioidaan, että kuvavalinnoilla voidaan osaltaan purkaa sukupuolistereotyyppioita.</p> <p>Viestintähankkeissa pyritään nykyistä järjestelmällisemmin tunnistamaan ja huomioimaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymykset.</p> <p>Jatkossakin varmistetaan, että ympäristötietoa on avattu avoimesti saataville ja että ministeriön eri viestintäkanavat ovat kaikkien väestöryhmien saatavilla.</p> <p>Selvitetään eri kieliryhmien tiedontarpeita ympäristöministeriön toiminnan osalta. Parannetaan viestinnän kielellistä tasa-arvoa erityisesti ruotsinkielistä väestöä ajatellen. Muutoinkin käytetään selkeää virkakieltä kaikessa viestinnässä.</p> <p>Ministeriön järjestämissä tilaisuuksissa tiedotetaan tilojen esteettömydestä.</p>	<p>TIE-VIE, johto, osastot, yksiköt, tasa-arvotyöryhmä</p>
<p>Hallinnonalan tietotuotannossa otetaan laajemmin sukupuoli- ja yhdenvertaisuusnäkökulma huomioon.</p>	<p>Ministeriön omassa tietotuotannossa sekä tilastoja ja selvityksiä koskevissa tilauksissa sekä toimeksiannoissa on mukana laajemmin myös yhdenvertaisuus- ja sukupuolinäkökulmat.</p>	<p>Kaikki, eritoten tilauksia tekevät</p>

LIITE 1: Nykytilan arvio ympäristöministeriön politiikka-alan keskeisistä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvorajapinnoista sekä haasteista